

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อที่ปรากฏในขบวนการผู้มีบุญ 2444-2445 กรณีศึกษากลุ่ม
องค์มั่น” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) ในลักษณะที่เป็นกรณีศึกษา
โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนกระบวนการศึกษาประกอบด้วยหัวข้อที่สำคัญ คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล
2. การตรวจสอบข้อมูล
3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้จะเก็บข้อมูลด้วยกัน 3 วิธีการ คือ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การ
สังเกตการณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มุ่งรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่
นอกเหนือจากการสัมภาษณ์ รวมทั้งจะใช้เป็นข้อมูลในการตรวจสอบผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่ง
จะใช้เอกสารชั้นต้นและชั้นรองดังนี้

1.1 เอกสารชั้นต้น (Primary Document) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และ
สังเคราะห์เป็นข้อมูลดิบ ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่สำคัญ เช่น จดหมายเหตุ
เอกสารราชการในสมัยรัชกาลที่ 7 เช่น ใบบอก สำเนาโทรเลขที่รายงานเรื่องผีบุญ เป็นต้น

1.2 เอกสารชั้นรอง (Secondary Document) เอกสารชั้นรองเป็นข้อมูลที่ได้ผ่านการ
วิเคราะห์แล้วระดับหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้การวิเคราะห์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เอกสารชั้นรองเหล่านี้ที่สำคัญ
เช่น หนังสือพิมพ์ ตำราวิชาการ บทความ วารสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วรรณกรรม อินเทอร์เน็ตที่
เกี่ยวข้อง เป็นต้น

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจะใช้การวิเคราะห์ว่าเอกสารทางประวัติศาสตร์นั้น
เป็นเอกสารจริงแท้หรือไม่ โดยการวิพากษ์วิธี 2 แบบ คือ

ก. การวิพากษ์ภายนอก (External Appraisal) เป็นการตรวจสอบตัวหลักฐาน เช่น การ
วิเคราะห์เอกสารที่มีการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับขบวนการผู้มีบุญ

ข. การวิพากษ์ภายใน (Internal Appraisal) เป็นการตรวจสอบข้อมูลในเอกสาร เช่น การ
วิเคราะห์เนื้อหาของเอกสารที่เขียนขึ้น โดยราชการเกี่ยวกับขบวนการผู้มีบุญ

2. การสัมภาษณ์แบบประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (Oral History) เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Scmi-Structured Interview) คือ มีแนวสัมภาษณ์เจาะลึก การสัมภาษณ์ในที่นี้จะกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้อาวุโสที่รู้เรื่องเกี่ยวกับหัวข้อวิจัยอย่างดี คือ

2.1 พระในชุมชน

2.2 ผู้นำชุมชน เช่น ผู้นำกิจการทางศาสนา ผู้ที่มีบทบาทในด้านอื่นๆของชุมชน

2.3 ผู้นำนอกชุมชน เช่น นักปราชญ์ประจำท้องถิ่น

ตลอดจนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการจัดกลุ่มสนทนา ประมาณ 5-10 คน ที่มีคุณลักษณะบางประการคล้ายคลึงกัน

3. การสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) คือไม่เข้าไปใช้ชีวิตร่วมหรือทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มคนที่ศึกษา โดยไม่ต้องกรให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกกรบกรวนเพราะอาจทำให้พฤติกรรมผิดไปจากปกติได้ ซึ่งอาจใช้ในระยะเวลาของการวิจัยแล้วใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในระยะหลัง

การตรวจสอบข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน คือ ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้อยู่นอกเหตุการณ์ เช่น นักวิชาการ โดยพิจารณาข้อมูลที่ได้รับว่าเหมือนหรือแตกต่างกันกับผู้ให้ข้อมูลหลักหรือไม่ และ

3. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารชั้นต้น เอกสารชั้นรอง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกต จะใช้การตีความตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ภายใต้กรอบการวิเคราะห์ของความเชื่อ พระศรีอริย์ ความเชื่อทางไสยศาสตร์และความเชื่ออื่น ๆ ที่ปรากฏอยู่ในสังคมและการครองอำนาจนำ ตามรายละเอียดในบทที่ 2 และนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description)